

9 Aproximació a la irregularitat a Catalunya

Joaquín Recaño Valverde¹
Andreu Domingo Valls²

-
1. Investigador del Centre d'Estudis Demogràfics (CED), professor associat del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i membre del grup de recerca consolidat Grup d'Estudis de Demografia i Migracions del CED, finançat per la Generalitat de Catalunya (ref. 2005SGR00930).
  2. Sotsdirector del Centre d'Estudis Demogràfics (CED) i investigador principal del grup de recerca consolidat Grup d'Estudis de Demografia i Migracions del CED, finançat per la Generalitat de Catalunya (ref. 2005SGR00930).

RESUM

Un dels aspectes més destacats que es deriven de l'actual onada immigratòria és l'augment accelerat que ha experimentat a Catalunya la població estrangera en situació irregular des de l'any 2001. En aquest capítol farem una anàlisi de la grandària i les característiques demogràfiques d'aquest col·lectiu durant els primers anys del segle XXI. I destacarem, d'altra banda, els resultats positius del procés de normalització documental dut a terme durant l'any 2005 i els seus efectes sobre la irregularitat a Catalunya. L'estimació màxima del nombre d'immigrants en situació irregular a Catalunya se situava, a 1 de gener de 2006, molt a prop dels 280.000 individus, i el 35% dels estrangers eren susceptibles d'incorporar-se al grup dels anomenats "sense papers". Els immigrants irregulars s'han reduït, per primera vegada, en valors absoluts i relatius, durant l'any 2005, essent aquest un dels principals resultats de l'últim procés de regularització. El col·lectiu llatinoamericà i el de persones originàries dels països de l'est d'Europa són en l'actualitat els que tenen nivells relatius d'irregularitat més grans, per davant dels africans, que gràcies a una cronologia migratòria més antiga presenten proporcions d'irregularitat significativament més baixes. L'elevat nombre de menors sense regularitzar augura una reducció considerable dels irregulars quan els seus pares facin la primera renovació del permís de residència al llarg de l'any 2006. Malgrat que és evident que no ha resolt de manera completa el fenomen de la irregularitat, aquesta darrera operació de regularització ha invertit la tendència al creixement i ha comportat una disminució significativa de la proporció d'irregulars entre el segon col·lectiu d'immigrants més nombrós a Catalunya, els equatorians.

SOTA L'OMBRA DE LA IRREGULARITAT³

L'acció legislativa de l'Estat en matèria d'estrangeria no ha estat aliena al *boom* migratori experimentat des de l'inici del segle XXI, ans al contrari. El creixement de la població estrangera enregistrat des de l'any 2000 no es pot explicar sense els canvis legislatius i, en especial, les diverses operacions reguladores. I això per diferents raons:

- perquè han incrementat notablement la visibilitat estadística de la població de nacionalitat estrangera;
- perquè, en major o menor mesura, algunes modificacions legislatives han tingut també un “efecte crida”, han incentivat nous corrents migratoris que s’han sumat als corrents ja existents; i
- perquè aquests nous corrents han afectat no només el nombre, sinó també la composició per sexe i edat i la distribució per nacionalitats de la població estrangera al país.

---

3. Aquest article s'emmarca dintre dels projectes I+D “Migraciones internas, constitución familiar y empleo: dinámicas territoriales y temporales” (SEJ2004-01534), dirigit pel doctor Joaquín Recaño, i “Demografía e integración social de la población de nacionalidad extranjera en España” (SEJ2004-00846), dirigit pel doctor Andreu Domingo, tots dos finançats pel Ministeri d'Educació i Ciència mitjançant el Plan Nacional de Investigación Científica, Desarrollo e Innovación Tecnológica 2004-2007, i pel Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI) de la Generalitat de Catalunya.

La regularització del 2000 (Reial Decret 239/2000), la del 2001 (Reial Decret 142/2001) —coneguda com a “regularització per arrelament”—, i per fi, la regularització del 2005 —prevista al Reglament de la Llei 14/2003—, no han estat les úniques mesures legislatives que s’han pres durant aquest temps i que han incidit en els moviments migratoris i en la situació de la població resident a Catalunya. Podríem destacar també, per exemple, els anuncis de l’exigència de visat a diferents països (Equador i Colòmbia, o Bolívia, més recentment) o els canvis en l’accés a la nacionalitat espanyola per als descendents d’antics emigrants espanyols (principalment en el cas de l’Argentina), que han accelerat, en uns casos, o facilitat, en altres, l’arribada intensa dels estrangers en els darrers anys. Però les regularitzacions mereixen una atenció especial, ja que per definició són les que han tingut com a objectiu declarat acabar amb la situació d’irregularitat en què es troba una part important de la població estrangera, amb totes les implicacions que aquesta situació té, tant pel que fa a les condicions de vida com a la integració social d’aquest col·lectiu heterogeni, així com per a la societat receptora, començant pel sector públic, però acabant també pel conjunt d’habitants d’un territori; en aquest cas, Catalunya. I és que la irregularitat, juntament amb el creixement, ha estat una de les característiques principals de la situació de la població estrangera durant els darrers anys al conjunt d’Espanya (Recaño i Domingo, 2006) i a Catalunya, però també en altres països de la Unió Europea (Salt, Clarke i Schmidt, 2000; Salt, Clarke i Wanner, 2004). L’augment de la irregularitat ha estat paral·lel a l’aplicació de polítiques restrictives en el control dels moviments migratoris que s’ha anat enregistrant durant els darrers anys a la majoria de països desenvolupats (Castles, 2004).

Popularment s’entén que la irregularitat comprèn exclusivament les persones que han entrat al país de forma irregular o, com a molt, també inclou les que ho van fer de forma regular (com a turistes o estudiants), però amb la intenció de romandre al país més enllà del temps de validesa de la seva estada en aquestes condicions. La nostra percepció del fenomen està fortament esbiaixada per esdeveniments com els que es van produir durant el mes d’octubre del 2005, a la frontera d’Espanya amb el Marroc, amb les imatges de ciutadans subsaharians que intentaven saltar desesperadament les tanques que els separaven de les ciutats de Ceuta i Melilla, d’Espanya i de la Unió Europea, i que van fer que la nostra atenció es fixés sobre els que seran anomenats indiscriminadament “sense papers”, “indocumentats” o “il·legals” (King, 2002) gai-

rebé exclusivament en el control dels fluxos i les fronteres. Cal recordar, però, que la irregularitat és una situació a què es pot arribar per diverses vies, que depèn de com es defineixi mitjançant la legislació vigent i que no és una característica inherent a la naturalesa de certs immigrants (Colectivo IOÉ, 1999; Heckmann, 2004). Així doncs, als que mai no han tingut accés a la documentació necessària, sigui quina sigui la seva forma d'entrada al país, caldria afegir-hi aquells que en un moment o altre han perdut la seva condició de regulars (irregularitat sobrevinguda) i els que es troben en situació d'il·legalitat (entre els que hi ha les persones amb ordre d'expulsió o sortida obligatòria no executada, que estan en llibertat).

Espanya s'ha significat en els darrers anys com un cas extrem en els nivells d'irregularitat del col·lectiu d'estrangers al territori. Així, comparant les dades del padró continu de població i les dels permisos de residència per al conjunt espanyol, amb totes les prudències necessàries sobre la distorsió que poden introduir les mateixes fonts (i a què ens referirem en els propers apartats), es pot fer una estimació màxima d'1.470.000 immigrants irregulars no comunitaris, que significaven una proporció del 49% del conjunt d'estrangers d'aquesta procedència⁴ a 1 de gener de 2005. En aquest sentit, la necessitat de repetides operacions reguladores no ha fet res més que palesar la ineficiència de les polítiques migratòries adoptades fins al moment (Sandell, 2005; Aja i Díez, 2005).

Entre el 7 de febrer i el 7 de maig de l'any 2005 es va dur a terme la darrera gran operació reguladora a Espanya, pensada per a totes aquelles persones ocupades i residents al país en situació irregular (anomenada Proceso de Normalización Documental de Trabajadores Extranjeros). Les dades provisionals d'aquesta regularització per al conjunt de l'Estat ens parlen de 687.138 demandes, de les quals, a 7 de maig de 2005 (quan acabava el termini), se n'havia admès a tràmit el 88%, és a dir 604.357. D'aquestes, 561.241 (el 93%) s'han resolt favorablement, 112.842 de les quals corresponien a Catalunya (un 19% dels permisos de residència en vigor a Catalunya el 31 de desembre de 2005). D'aquesta manera, es convertia en l'operació d'aquesta naturalesa de major

---

4. En els propers apartats descriurem amb detall la composició per nacionalitats que hem utilitzat per fer l'estimació d'irregulars.

envergadura de les que s'han dut a terme fins ara.⁵ Com en les operacions anteriors, Catalunya apareix com una de les comunitats autònomes que més demandes ha rebut (el 20% de les demandes atorgades).

A continuació es descriuen les fonts i la metodologia emprada per estimar els immigrants en situació irregular i es presenten els resultats principals sobre les característiques d'aquest col·lectiu a Catalunya, del qual s'han seleccionat els quatre grups regionals i les nacionalitats que presentaven un nombre més gran d'efectius a 1 de gener de 2006, i que integren un grup variat i heterogeni quant a la cronologia migratòria, les característiques demogràfiques i l'origen territorial.

FONTS I METODOLOGIA D'ESTIMACIÓ DE LA IMMIGRACIÓ IRREGULAR A CATALUNYA I ESPANYA

Les mesures legislatives en matèria d'estrangeria i migracions durant la dècada dels noranta han anat acompanyades d'un esforç notable per millorar, racionalitzar i centralitzar la informació estadística sobre els fluxos i els efectius de població estrangera residents a Espanya. Els resultats han estat dispars i, en alguns casos, han introduït interrogants importants sobre la seva fiabilitat.

L'any 1996 és central en la millora del recompte de població de nacionalitat estrangera, a causa de l'establiment de mesures legislatives relacionades directament i indirecta amb els estrangers i el disseny d'un nou registre continu de població (l'anomenat padró continu); aquests elements expliquen l'ampliació substancial de la cobertura estadística de la població estrangera. Aquell any es va aprovar la Llei Reguladora de les bases de règim local, que establia per primera vegada el dret i el deure d'empadronar-se de totes les persones que resideixen en un municipi, independentment de la seva situació legal. Aquest fet, conjuntament amb els rumors que era imminent algun tipus d'iniciativa regularitzadora i que els papers d'empadronament serviren per acreditar el temps

---

5. En tancar l'any 2005 quedaven per resoldre 2.195 sol·licituds de normalització, xifra que no distorsiona l'anàlisi que hem realitzat.

que feia que es residia al país, va invertir totalment la situació anterior de subregistre sistemàtic de la població censada i empadronada, per passar al sobregistre actual, encara per avaluar i de difícil depuració.⁶

Aquell mateix any 1996 es va decidir iniciar les operacions de constitució d'un nou registre a partir de les altes i baixes padronals que permetés obtenir informació contínua sobre la població empadronada a Espanya respecte al sexe, l'edat i la nacionalitat amb el màxim detall territorial: així naixia el padró continu de població. Aquesta sèrie estadística, gestionada per l'Institut Nacional d'Estadística i que es va iniciar el 1998 (amb referència 1 de gener), és la font de dades principal sobre l'evolució de la població d'Espanya per sexe, edat i nacionalitat, pel seu caràcter universal i anual, a més de la relativa rapidesa amb què es disposa dels resultats. Aquesta font presenta, però, alguns problemes que incideixen en la sobreestimació de la població estrangera. La construcció del padró continu a partir de l'avaluació dels moviments migratoris entre municipis ignora totalment les baixes que es donen en adreça fora d'Espanya no comunicades pels interessats, sigui per tornada al país d'origen sigui per migració a tercers països, de manera que contribueix a inflar les dades padronals, conjuntament amb les duplicacions degudes a errors involuntaris o a l'empadronament de familiars per poder accedir a hipotètiques regularitzacions futures.

Al mateix temps, el cens de població i habitatges realitzat el novembre del 2001 va posar de manifest una discrepància important entre les fonts coincidents en la referència temporal: la comparança entre els permisos de residència a 31 de desembre de 2001, el cens d'1 de novembre de 2001 i el padró continu d'1 de gener de 2002 plantejava seriosos dubtes sobre la fiabilitat de les dades del cens, sospitós de subregistre quant a la població estrangera, alhora que obria també interrogants sobre el padró continu en sentit invers, per sobregistre. No obstant això, la variabilitat dels biaixos de caràcter

---

6. Des del novembre del 2005 els padrons municipals de població estan sotmesos a un procés de revisió de la situació de residència de la població estrangera empadronada pel qual tots els estrangers no comunitaris sense permís de residència permanent han de tornar a empadronar-se cada dos anys; el no empadronament produeix automàticament la baixa del padró. Els resultats d'aquest procés encara no estan disponibles, però tot indica una disminució dels efectius.

asistemàtic tant en les característiques de la població estrangera (nacionalitat, sexe i edat) com en la mateixa desagregació territorial, fa difícil en aquests moments una valoració de l'abast de les possibles perturbacions introduïdes en les diferents sèries estadístiques.

Tot i les limitacions subratllades, el padró continu constitueix la millor aproximació al volum real de la població estrangera amb independència del seu estatus legal, mentre que les dades de permisos de residència representen la població real en situació legal. La comparança dels dos registres i la seva disponibilitat anual permeten obtenir una estimació aproximada del nombre d'irregulars a escala provincial mitjançant un càlcul relativament senzill, el mètode del qual es descriu a continuació.

Per definició, la població en situació irregular no és un subjecte estadístic i per tant no es disposa d'estadístiques d'aquest col·lectiu. Només es pot realitzar una estimació indirecta basada en la diferència entre les persones empadronades (padró continu) i els permisos de residència en vigor (Ministeri de l'Interior). Aquest tipus d'estimació ha de tenir en compte tres limitacions:

- En primer lloc, s'hauria de sostreure els ciutadans amb nacionalitat d'algun dels països de la Unió Europea, ja que encara que existeixin discrepàncies entre ambdues fonts, la manca de la targeta de residència no implica que es trobin en situació irregular, atès que gaudeixen dels mateixos drets que els espanyols, tant en la residència com en l'accés a l'ocupació. En l'estimació de població en situació irregular, s'exclou, per tant, la població de la Unió Europea, que per definició legal no pot trobar-se en situació irregular.
- En segon lloc, cal advertir que els resultats poden estar sobreestimant el nombre de persones irregulars, ja que a més de la tendència a la inflació que té el padró continu, ja comentada anteriorment, ens trobem que la sèrie dels permisos de residència no inclou els permisos que a 31 de desembre estan en tràmits de renovació. Si bé aquesta quantitat era habitualment poc significativa, arran de les regularitzacions dels anys 2000 i 2001 es va incrementar progressivament, de manera que contribueix a la sobreestimació dels efectius en situació irregular.
- En tercer lloc, el grau de cobertura de la població estrangera en el padró continu

ha variat des de la seva posada en marxa, la qual cosa ha afectat conjuntament l'escala territorial i algunes nacionalitats. Abans de l'any 2001, certs col·lectius presenten una clara dissociació entre la província de domicili i la província en què obtenen el permís de residència, mostrant les províncies més rurals un major nivell d'aquests últims. Aquestes diferències només afectarien l'estimació global del nombre d'irregulars d'aquelles nacionalitats amb una baixa propensió a empadronar-se. No obstant això, a partir de l'any 2001 les discrepàncies desapareixen i rarament els permisos de residència superen el nombre d'estrangers empadronats en les províncies espanyoles.

- En termes generals, la diferència entre persones amb permisos i persones empadronades ha anat creixent a favor d'aquestes últimes, per a totes les nacionalitats observades. Aquesta evolució és deguda sobretot a la millora progressiva de la cobertura de l'empadronament, que en primer lloc ha de comptar amb els factors que poden haver propiciat una propensió més gran a l'empadronament entre la població immigrada:
  - El fet que, des del 1996, la Llei de bases del règim local marca l'obligatorietat de l'Administració municipal d'empadronar tots els residents estrangers en el municipi, independentment de la seva situació legal.
  - El paper de l'empadronament com document acreditatiu de l'antiguitat de la residència en el país per a regularitzar-se.
  - L'empadronament com a requisit administratiu per accedir a recursos socials com, per exemple, la targeta sanitària o l'escolarització dels menors (amb independència de la situació legal de l'immigrant).

A aquesta propensió més gran a empadronar-se hi hauríem d'afegir els biaixos, ja enumerats amb anterioritat, que contribueixen a la inflació de l'empadronament, començant pels de tipus estadístic, que afecten pròpiament el padró continu, entre els quals assenyalem com a principals els falsos registres que s'expliquen per motius legals (amb o sense duplicació), o les dificultats del registre per detectar les baixes, tant si són degudes a la mobilitat interna com a la internacional (tornada o moviment migratori a tercers països). Sense oblidar, finalment, la sobreestimació que es podria derivar dels permisos de residència que es trobessin en període de renovació a cada moment determinat.

En aquest text no es busca la correcció de les dades padronals i dels permisos per calibrar el possible biaix, sinó fer una estimació aproximada del nombre d'irregulars i de les seves característiques demogràfiques a Catalunya.

El càlcul de la irregularitat

Una primera aproximació a la irregularitat sol realitzar-se comparant els permisos de residència en vigor a 31 de desembre d'un any determinat amb els resultats del padró continu a 1 de gener de l'any següent. Els resultats mostren diferències notables entre els nivells d'irregularitat de les nacionalitats considerades, les causes de les quals són múltiples. A partir de les dues estadístiques senyalades s'obté un estimador relativament senzill de la proporció d'immigrants en situació irregular que es mostra en l'equació següent. Es tracta de restar el nombre de persones amb permisos de residència de les persones empadronades i calcular el percentatge d'aquestes darreres (és a dir, persones empadronades que no tenen papers) sobre el conjunt d'estrangers empadronats. Cal subratllar que el càlcul del nombre d'irregulars que hem portat a terme és una estimació màxima d'aquest col·lectiu:

$$Ir(i, j, t) = \frac{I_{pc}(i, j, t) - I_{pr}(i, j, t)}{I_{pc}(i, j, t)}$$

On $Ir(i, j, t)$ és un estimador relatiu de la irregularitat en l'any t , la nacionalitat j i la regió i

$I_{pc}(i, j, t)$ és la població de nacionalitat estrangera registrada pel padró continu en la regió i , de nacionalitat j en l'any t , que integra tant immigrants regulars com irregulars.

$I_{pr}(i, j, t)$ és la població de nacionalitat estrangera j amb permís de residència en la regió i en l'any t , assimilable a la immigració de caràcter regular.

Aquest procediment és extensible també a qualsevol altra característica que pugui ser comparada entre el padró continu i els permisos de residència, com és el cas del sexe i del grup d'edat.

En aquest treball s'ha considerat que els col·lectius en situació irregular corresponen a quatre agrupacions regionals de nacionalitats:

- a) *Resta d'Europa*, constituït per tots els països que no formen part de la Unió Europea dels Quinze. Formarien part d'aquest grup tots els països de l'Est que pertanyien a l'òrbita soviètica. D'altra banda, la manca de desagregació d'alguns països, com Noruega i Suïssa, no ens ha permès distingir-los, en alguns casos, quan s'han construït els indicadors generals de l'agrupació regional. No obstant, això, per a altres indicadors corresponents es fa una distinció individualitzada dels països que integren realment aquest grup.
- b) *Països del continent africà*.
- c) *Amèrica llatina*, format per tots els països del continent americà amb l'excepció dels Estats Units i el Canadà.
- d) *Països asiàtics*, tots els del continent amb l'excepció d'Armènia i Geòrgia (antigues repúbliques soviètiques que s'han incorporat al conjunt de la Resta d'Europa).
- e) Queden exclosos, per tant, de l'anàlisi de la irregularitat els països de la Unió Europea dels Quinze, els Estats Units, el Canadà i els països d'Oceania.

Les dades utilitzades en aquest treball procedeixen de l'Observatori Permanent de la Immigració (OPI) del Ministeri de Treball i Afers Socials (permisos de residència) i d'un avançament, amb dades no oficials, del padró continu a 1 de gener de 2006 que ens ha proporcionat la Secretaria per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya i que, malgrat l'escassa desagregació, ens permetran una primera i exclusiva aproximació als resultats d'aquesta darrera operació de regularització.

EVOLUCIÓ TEMPORAL DE LA IMMIGRACIÓ IRREGULAR A CATALUNYA

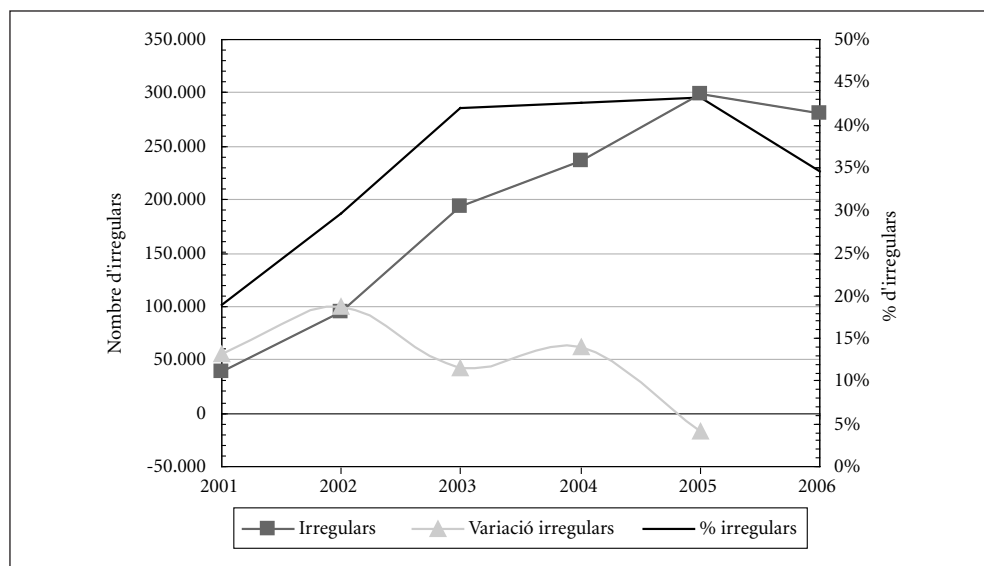
El nombre absolut d'immigrants en situació irregular a Catalunya ha registrat un augment espectacular entre l'any 2001 i el 2006, període en què van passar dels 39.000 inicials als 280.000 el 2006. No obstant això, el seu ritme de creixement s'ha reduït considerablement des de l'any 2004 i es registra una disminució real de gairebé 18.000 irregulars durant l'any 2005, com a primer resultat positiu de la regularització del

2005 (taula 1 i gràfic 1). Malgrat les noves incorporacions a partir del 2005, part de les quals són irregulars, els bons resultats de la regularització han fet decreïxer el nombre d'irregulars a finals del 2005 en la xifra expressada anteriorment. Les dades del conjunt d'Espanya exhibeixen una evolució similar a l'experimentada per Catalunya.

El resultat més important de l'evolució de la proporció d'irregulars es troba en la dinàmica registrada durant l'any 2005: la proporció de persones en situació irregular ha baixat gairebé 10 punts a Catalunya (del 43,1% al 34,6%), i mostra per primera vegada una reducció tant en nombres absoluts com relatius.⁷

Gràfic 1.

Evolució de la població immigrada irregular. Catalunya, 2001-2006

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2001-2006) i permisos de residència (2000-2005). Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

7. La dinàmica del conjunt d'Espanya mostra des del 2003 fins al 2005 una estabilització de la proporció d'irregulars pels volts del 49%.

L'estructura per edats dels irregulars ens fa pensar que la reducció, de 10 punts, de la irregularitat, en el futur pot ser encara més intensa, tenint en compte la regularització per la via del reagrupament familiar.

Un últim aspecte destacat és la creixent homogeneïtzació territorial del fenomen de la irregularitat, que mostra l'intens descens del coeficient de variació de la proporció d'irregulars entre comunitats autònomes des de l'any 2001 (taula 1).

Taula 1.

Estimació del nombre d'immigrants irregulars. Catalunya i Espanya, 2001-2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Irregulars Catalunya	39.023	94.816	194.318	236.809	298.366	280.789
Irregulars Espanya	360.094	697.251	1.099.694	1.188.935	1.473.686	
% Catalunya / Espanya	10,8%	13,6%	17,7%	19,9%	20,2%	
% irregulars Catalunya	19,0%	29,7%	42,0%	42,6%	43,1%	34,60%
% irregulars Espanya	38,6%	47,6%	53,6%	49,1%	49,3%	
CV interregional % irregulars	46,2%	34,6%	19,2%	23,8%	17,7%	

Font: Elaboració pròpia a partir de dades extretes del padró continu (2001-2006) i dels permisos de residència (2000-2005). La data de referència del padró és l'1 de gener i la dels permisos de residència, el 31 de desembre. Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

La proporció d'immigrants irregulars a Espanya varia considerablement entre els diferents grups de nacionalitats, encara que aquesta segueix a grans trets una pauta íntimament relacionada amb la cronologia del procés migratori. Els nivells més baixos (taula 2) corresponen a la immigració més antiga, l'africana, amb un 30,2% d'irregulars, mentre que les dades corresponents al conjunt d'immigrants asiàtics, són qüestionables per la baixa propensió a empadronar-se d'algunes de les nacionalitats incloses en l'agregat continental i que fa inviable l'aplicació del mètode de mesura dels irregulars. Per contra, la immigració llatinoamericana i la de la resta d'Europa presenta nivells d'irregularitat pròxims al 55% en la primera i superiors al 64% per la segona.

Taula 2.

Percentatge d'immigrants irregulars per comunitats autònomes i grup de nacionalitats, 1/1/2005*

Comunitats autònomes	Conjunt	Resta d'Europa	Àfrica	Amèrica llatina	Àsia
Andalusia	53,5%	67,5%	39,5%	62,8%	20,0%
Aragó	46,6%	64,9%	27,1%	46,2%	16,4%
Astúries	44,1%	45,4%	28,8%	46,8%	25,4%
Illes Balears	45,7%	57,5%	16,5%	57,7%	16,3%
Canàries	47,5%	39,4%	37,0%	57,5%	14,4%
Cantàbria	31,1%	44,4%	31,6%	30,2%	
Castella - La Manxa	58,2%	72,9%	32,8%	56,6%	16,6%
Castella-Lleó	39,9%	53,1%	20,8%	39,7%	
Catalunya	43,1%	56,8%	24,5%	56,1%	29,1%
Com. Valenciana	62,6%	69,8%	44,2%	67,2%	42,0%
Extremadura	29,0%	81,4%	6,8%	46,2%	0,3%
Galícia	42,9%	57,4%	25,4%	45,1%	18,6%
Madrid	50,4%	65,5%	34,6%	51,2%	22,6%
Múrcia	44,6%	63,2%	22,9%	55,9%	27,1%
Navarra	44,7%	57,4%	35,3%	45,0%	42,0%
País Basc	53,6%	67,0%	43,2%	57,0%	31,5%
La Rioja	48,3%	71,7%	26,4%	51,8%	28,9%
Espanya	49,3%	64,4%	30,2%	55,1%	25,4%

* Encara no es disposa de les dades padronals per al conjunt d'Espanya corresponents a 1 de gener de 2006.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró continu (1/1/2005) i dels permisos de residència (31/12/2004).

El nivell d'irregularitat que presenta Catalunya ha estat sistemàticament més baix que l'enregistrat al conjunt de l'Estat, encara que en els últims anys s'ha produït una convergència: dels gairebé 20 punts de diferència de l'any 2002 s'ha passat a només 6 punts l'any 2005 (taula 1). Aquestes diferències no han estat homogènies quan s'han establert per grups de nacionalitat. El 2005 Catalunya mostrava uns nivells més baixos d'irregularitat que el conjunt d'Espanya entre els africans (24,5%) i els procedents

de la resta d'Europa (56,8%), però mostrava nivells lleugerament superiors entre la immigració llatinoamericana i asiàtica (56,1% i 29,1% respectivament).

L'evolució temporal de la irregularitat que pot observar-se en la taula 3 mostra un creixement ininterromput dels immigrants irregulars entre el col·lectiu procedent de la resta d'Europa i el continent asiàtic,⁸ amb increments absoluts durant el procés de regularització del 2005, mentre que els africans i els llatinoamericans registren una disminució durant l'any 2005.

Taula 3.

Evolució dels immigrants irregulars per grups de nacionalitats. Catalunya, 2001-2006

Nombre d'irregulars	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Resta d'Europa	4.369	11.539	28.023	37.053	51.940	55.106
Àfrica	9.052	22.448	35.901	37.208	54.881	48.311
Amèrica llatina	27.922	64.184	123.454	152.767	170.336	150.317
Àsia	-2.323	-3.355	6.940	9.781	21.209	27.055
Total	39.020	94.816	194.318	236.809	298.366	280.789
% global	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Resta d'Europa	10,6%	11,8%	14,4%	15,6%	17,4%	19,6%
Àfrica	21,9%	22,9%	18,5%	15,7%	18,4%	17,2%
Amèrica llatina	67,5%	65,4%	63,5%	64,5%	57,1%	53,5%
Àsia			3,6%	4,1%	7,1%	9,6%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%
% d'irregulars	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Resta d'Europa	31,4%	43,2%	59,1%	57,7%	56,8%	47,7%
Àfrica	9,1%	16,8%	21,7%	20,2%	24,5%	18,8%
Amèrica llatina	39,2%	49,9%	60,7%	60,5%	56,1%	43,2%
Àsia			14,9%	18,0%	29,1%	29,6%
Total	19,0%	29,7%	42,0%	42,6%	43,1%	34,6%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2001-2006) i dels permisos de residència (2000-2005). Les dades de la irregularitat fan referència a l'1 de gener de cada any. Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

8. Els increments negatius que registra el col·lectiu d'asiàtics es deuen a un baix nivell d'empadronament d'aquestes nacionalitats.

El col·lectiu de llatinoamericans ha mantingut des del 2001 una posició dominant entre els irregulars residents a Catalunya, mentre que els africans, en conjunt, han reduït lleugerament el seu paper entre els irregulars a mesura que els procedents de la resta d'Europa i d'Àsia augmentaven de proporció en la immigració irregular.

En tots els col·lectius es va incrementar el nivell relatiu d'irregularitat durant el període 2001-2005, encara que amb valors molt diferents. Mentre que entre els africans 19 de cada 100 ciutadans d'aquest continent es trobaven el 2005 en situació irregular, 56 de cada 100 llatinoamericans i ciutadans de països de la resta d'Europa podien considerar-se en aquesta situació. L'any 2005 va significar, per contra, una reducció de la proporció d'irregulars en els tres col·lectius esmentats i un lleuger increment entre els asiàtics (taula 3).

L'evolució temporal de la irregularitat mostra també una pauta molt consistent en totes les nacionalitats (gràfic 2), en les quals les proporcions d'irregulars creixen considerablement entre els anys 2001 i 2003, s'estabilitzen entre el 2003 i el 2004 per a reduir-se des del començament de l'any 2004, per algunes nacionalitats, i des del 2005 per altres. Aquesta pauta afecta, de manera general, bona part de les 30 nacionalitats analitzades, mentre que les proporcions d'irregulars entre la immigració boliviana i brasilera, exemple de fluxos de caràcter molt recent, van continuar creixent, la primera fins l'any 2005 i la segona fins el 2006.

ELS EFECTES DEL PROCÉS DE REGULARITZACIÓ DEL 2005 SOBRE LA IMMIGRACIÓ IRREGULAR

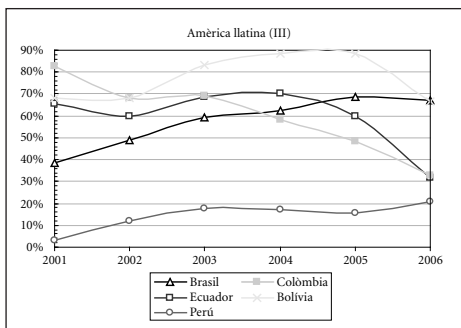
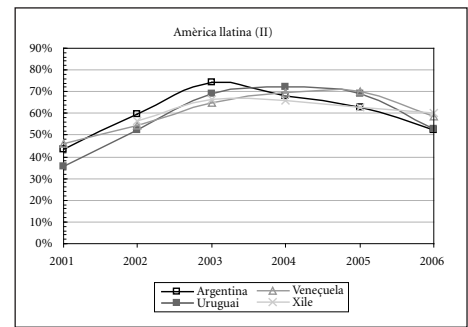
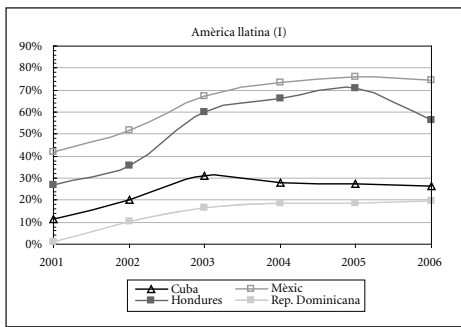
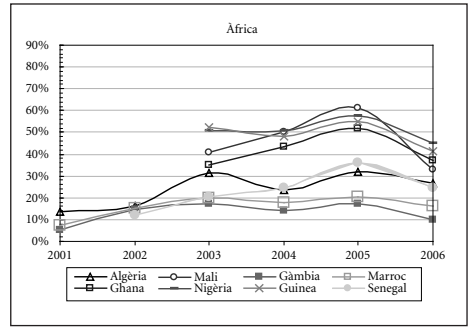
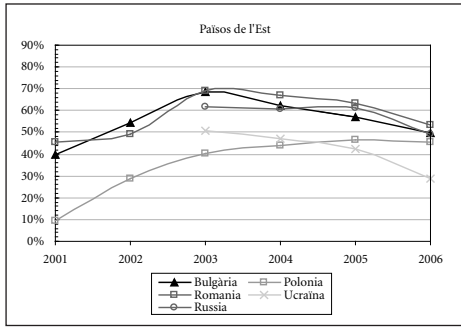
La regularització del 2005 ha reduït efectivament el nombre de persones en situació irregular, malgrat que com veurem ha anat acompanyada d'un augment d'aquests en nombres absoluts per algunes nacionalitats, com a efecte col·lateral no desitjat (taules 4 i 5).

Centrem-nos en l'evolució experimentada per la irregularitat durant l'any 2005. La taula 4 presenta l'evolució dels fluxos nets enregistrats a Catalunya durant el 2005.

Gràfic 2.

Evolució de la irregularitat per nacionalitats. Catalunya, 2001-2006

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2001-2006) i els permisos de residència (2000-2005). Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Malgrat l'augment de 120.000 immigrants dels quatre col·lectius analitzats que registra el padró continu durant el 2005, el procés de normalització documental ha permès absorbir aquest creixement i reduir en més de 17.500 persones el nombre d'immigrants irregulars. Aquesta reducció, encara que generalitzada, no ha afectat amb la mateixa intensitat tots els col·lectius.

La immigració llatinoamericana és la que ha experimentat una més gran disminució, absoluta i relativa, del nombre d'irregulars, seguida dels immigrants de la resta d'Europa; ambdós col·lectius registraven el 2005 els índexs d'irregularitat més elevats. La immigració africana, per la seva banda, és la que ha experimentat una menor reducció relativa, encara que era el col·lectiu que partia dels nivells d'irregularitat més baixos. Per contra, el nombre d'irregulars ha crescut lleugerament entre els immigrants asiàtics.

Com pot observar-se en la taula 5, on es representen les proporcions d'immigrants en situació irregular de diferents nacionalitats, el grau d'irregularitat dels agregats continentals (taula 4) amaga una situació molt heterogènia, amb nivells d'irregularitat i efectes del procés de regularització del 2005 molt desiguals, que semblen estar vinculats estretament amb el període d'arribada a Catalunya.

Taula 4.

Dinàmica migratòria i irregularitat. Catalunya, 2005-2006

Agrupació de nacionalitats	Variació PC 2005 i 2006	% Variació PC 2005 i 2006	Irregulars 2005 (1 gener)	Irregulars 2006 (1 gener)	Variació absoluta	% variació	% irregulars 2005 (1 gener)	% irregulars 2006 (1 de gener)	Variació
Resta d'Europa	24.098	26,4%	51.940	55.106	3.166	6,1%	56,8%	47,7%	-9,1%
Àfrica	32.977	14,7%	54.881	48.311	-6.570	-12,0%	24,5%	18,8%	-5,7%
Amèrica llatina	44.729	14,7%	170.336	150.317	-20.019	-11,8%	56,1%	43,2%	-12,9%
Àsia	18.425	25,3%	21.209	27.055	5.846	27,6%	29,1%	29,6%	0,5%
Total	120.229	17,4%	298.366	280.789	-17.577	-5,9%	43,1%	34,6%	-8,5%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu 2005 i 2006 i dels permisos de residència 2004 i 2005. Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Pel que fa a la immigració de països de l'est d'Europa, les vuit nacionalitats considerades han experimentat una reducció de la proporció d'irregulars, encara que en quatre d'elles el nombre absolut d'irregulars s'ha incrementat. Entre aquest col·lectiu, el percentatge d'irregulars l'any 2006 varia entre el mínim dels ucraïnesos (28,6%) i el màxim dels armenis (60,7%), una nacionalitat emergent, encara que el valor més significatiu sigui el 53,2% d'irregulars que conserva Romania, malgrat la reducció de més de 10 punts l'any 2005.

Tot el col·lectiu africà analitzat experimenta una reducció de la irregularitat en nombres absoluts i relatius. En termes relatius, els marroquins i els gambians són els col·lectius més destacats pel seu volum demogràfic. Els primers presenten una proporció d'irregulars de pels volts del 16%, mentre que els segons mostren un dels nivells d'irregularitat més baixos entre la immigració estrangera a Catalunya (10,1%) en tancar el 2005. Destaca, d'altra banda, la caiguda de gairebé 30 punts en la irregularitat que presenta la immigració procedent de Mali.

Encara que, en conjunt, decreixen els nivells d'irregularitat de la immigració llatinoamericana, hi ha una gran diversitat de situacions dins d'aquest col·lectiu. Bolívia, el Brasil, Cuba, Hondures, Mèxic, el Perú, la República Dominicana i Xile han vist com creixia el nombre dels seus nacionals en situació irregular a Catalunya, tot i que sis d'aquestes vuit nacionalitats han reduït els seus percentatges de població irregular.

En nombres absoluts, els increments més importants d'irregulars s'han produït entre la immigració boliviana, brasilera, peruana i xilena. Per contra, la disminució més important es troba entre els equatorians, que són el col·lectiu que més s'ha beneficiat del procés de regularització del 2005. Aquest col·lectiu ha experimentat una reducció de gairebé 25.000 irregulars i una caiguda de la proporció d'irregulars de 28,2 punts, passant de gairebé el 60% d'irregulars al 31,7% en començar l'any 2006.

La immigració llatinoamericana presenta avui dia molts contrastos. Així, per exemple, la immigració boliviana, de caràcter molt recent, és en el 66% dels casos de naturalesa irregular, enfront de la peruana i la dominicana, amb una mitjana d'antiguitat considerable i subjecta a diversos processos de regularització, el percentatge d'irregularitat

Taula 5.

Estimació dels nivells d'irregularitat per nacionalitats. Catalunya, 2005 i 2006

Nacionalitat	Padró 2005 (1 gener)	Padró 2006 (1 gener)	Variació	Irregulars		% d'irregulars		Variació (d)-(c)	Variació (b)-(a)	Variació relativa (b/a)
				2005(a)	2006(b)	2005 (c)	2006(d)			
Resta d'Europa										
Armènia	2.251	2.782	531	1.493	1.690	66,3%	60,7%	-5,6%	197	13%
Bulgària	7.524	9.123	1.599	4.291	4.520	57,0%	49,5%	-7,5%	229	5%
Geòrgia	1.948	2.403	455	1.502	1.324	77,1%	55,1%	-22,0%	-178	-12%
Moldàvia	2.227	2.822	595	1.144	962	51,4%	34,1%	-17,3%	-182	-16%
Polònia	4.607	6.253	1.646	2.138	2.861	46,4%	45,8%	-0,7%	723	34%
Romania	39.328	52.600	13.272	24.940	27.982	63,4%	53,2%	-10,2%	3.042	12%
Rússia	10.322	12.535	2.213	6.316	6.195	61,2%	49,4%	-11,8%	-121	-2%
Ucraïna	11.342	13.212	1.870	4.836	3.784	42,6%	28,6%	-14,0%	-1.052	-22%
Àfrica										
Algèria	7.252	8.054	802	2.312	2.136	31,9%	26,5%	-5,4%	-176	-8%
Gàmbia	13.130	14.729	1.599	2.258	1.494	17,2%	10,1%	-7,1%	-764	-34%
Ghana	2.840	3.671	831	1.469	1.365	51,7%	37,2%	-14,5%	-104	-7%
Guinea	3.357	3.858	501	1.844	1.593	54,9%	41,3%	-13,6%	-251	-14%
Mali	4.305	4.997	692	2.637	1.635	61,3%	32,7%	-28,5%	-1.002	-38%
Marroc	171.202	194.874	23.672	35.226	31.285	20,6%	16,1%	-4,5%	-3.941	-11%
Mauritània	1.862	2.274	412	609	634	32,7%	27,9%	-4,8%	25	4%
Nigèria	3.706	4.620	914	2.135	2.075	57,6%	44,9%	-12,7%	-60	-3%
Senegal	10.284	12.723	2.439	3.694	3.147	35,9%	24,7%	-11,2%	-547	-15%
Amèrica llatina										
Argentina	35.657	39.794	4.137	22.371	20.811	62,7%	52,3%	-10,4%	-1.560	-7%
Bolívia	24.354	35.590	11.236	21.558	23.646	88,5%	66,4%	-22,1%	2.088	10%
Brasil	11.735	16.845	5.110	8.050	11.301	68,6%	67,1%	-1,5%	3.251	40%
Colòmbia	41.853	45.410	3.557	20.340	14.817	48,6%	32,6%	-16,0%	-5.523	-27%
Cuba	7.638	8.451	813	2.101	2.209	27,5%	26,1%	-1,4%	108	5%
Equador	88.618	90.475	1.857	53.096	28.661	59,9%	31,7%	-28,2%	-24.435	-46%
Hondures	3.874	5.280	1.406	2.744	2.987	70,8%	56,6%	-14,3%	243	9%
Mèxic	7.898	9.320	1.422	6.018	6.950	76,2%	74,6%	-1,6%	932	15%
Perú	27.103	30.697	3.594	4.217	6.449	15,6%	21,0%	5,4%	2.232	53%
Rep. Dominicana	15.131	17.422	2.291	2.845	3.435	18,8%	19,7%	0,9%	590	21%
Uruguai	13.367	15.382	2.015	9.211	8.104	68,9%	52,7%	-16,2%	-1.107	-12%
Veneçuela	7.184	8.552	1.368	5.023	5.009	69,9%	58,6%	-11,3%	-14	0%
Xile	12.803	15.283	2.480	8.057	9.195	62,9%	60,2%	-2,8%	1.138	14%
Àsia										
Bangladesh	2.502	3.267	765	754	844	30,1%	25,8%	-4,3%	90	12%
Filipines	7.237	7.702	465	315	649	4,4%	8,4%	4,1%	334	106%
Índia	8.021	10.432	2.411	3.289	3.731	41,0%	35,8%	-5,2%	442	13%
Japó	1.991	2.290	299	516	853	25,9%	37,2%	11,3%	337	65%
Pakistan	20.028	26.386	6.358	8.932	9.056	44,6%	34,3%	-10,3%	124	1%
Xina	28.088	35.630	7.542	5.128	9.447	18,3%	26,5%	8,3%	4.319	84%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu de 2005 i 2006 i dels permisos de residència de 2004 i 2005. Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

de la qual tot just se situa pels volts del 20%, mentre que la immigració colombiana ha vist com disminuïa la seva proporció d'irregulars de forma paral·lela a la disminució dels seus fluxos (32,6% d'irregularitat).

Finalment, totes les nacionalitats asiàtiques experimenten un increment dels seus irregulars, encara que només Bangladesh, l'Índia i el Pakistan registren una disminució de la proporció dels seus ciutadans en situació irregular. La immigració filipina (8,4% d'irregulars) i la pakistanesa (34,3%) presenten les situacions extremes entre les nacionalitats del continent asiàtic.

LA DURADA DE RESIDÈNCIA: UN FACTOR ESTRUCTURAL DE LA IRREGULARITAT

Les dificultats per obtenir una informació estadística significativa sobre la població en situació irregular limita considerablement les possibilitats d'establir característiques individuals de la irregularitat. No obstant això, podem estimar la influència d'alguns factors estructurals, com ara la durada de residència del col·lectiu nacional a Catalunya o la incidència del nivell de riquesa en el país d'origen, expressat a partir del PIB per càpita.

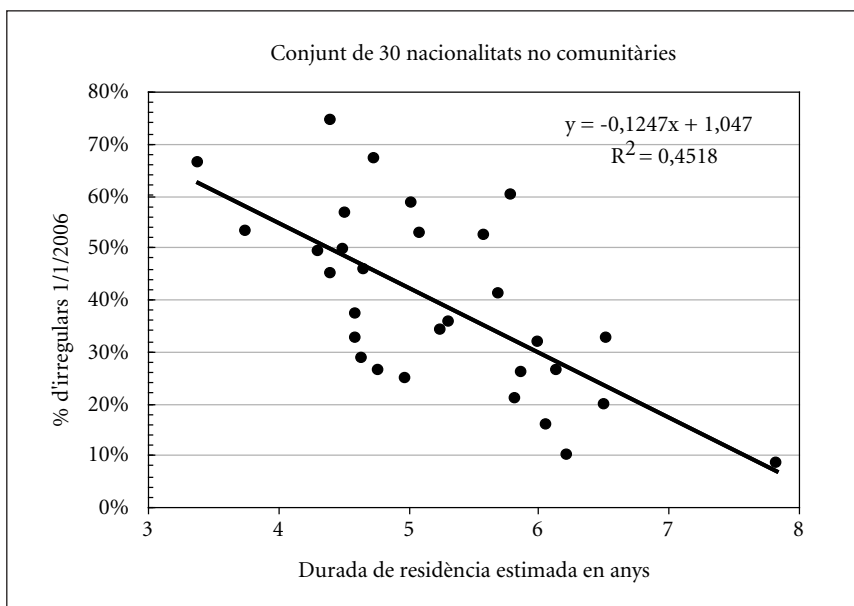
Podem dir, sense por a equivocar-nos, que hi ha una clara associació negativa entre la proporció d'immigrants irregulars i la durada mitjana de residència a Catalunya (a 1 de gener del 2006): a mesura que augmenta la durada de residència d'una nacionalitat en disminueix la proporció d'irregulars. Si observem el gràfic 3, la R^2 de Pearson⁹ presenta un valor de 0,451 el 2006 (0,462 per al conjunt d'Espanya el 2005) mentre que el signe del coeficient és negatiu. D'altra banda, encara que el grau d'associació és relativament baix, la més gran reducció de la irregularitat s'ha produït en algunes de les nacionalitats amb una durada mitjana de residència més baixa, que eren les que mostraven un grau més alt d'irregularitat l'any 2005.

---

9. Aquest indicador estadístic té valors entre 0 i 1; això permet interpretar el grau d'associació en termes de percentatge de la variable explicada. El valor 0,451 vol dir que la variable de la durada de residència explica un 45% de la variabilitat que mostren els nivells d'irregularitat quan es mesuren per nacionalitats.

Gràfic 3.

Incidència de la durada de la residència en els nivells d'irregularitat. Catalunya, 1/1/2006

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2001-2006) i dels permisos de residència (2000-2005). Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

CARACTERÍSTIQUES DEMOGRÀFIQUES DE LA IMMIGRACIÓ IRREGULAR

La distribució per sexes de la irregularitat (taula 6) pot donar-nos pistes sobre les estratègies migratòries del col·lectiu, en general, i les dutes a terme com a resposta als canvis legislatius experimentats durant els últims anys. Per exemple, el major nombre d'homes en situació irregular en el cas dels africans (el 68,9% dels irregulars són homes) i asiàtics (72,4%) respondria tant al perfil masculinitzat d'aquests corrents migratoris, com a un efecte crida en favor dels homes en edat de treballar. El cas oposat el trobaríem

Taula 6.

Característiques demogràfiques bàsiques de la immigració irregular. Catalunya, 2006

Agrupació de nacionalitats	% d'irregulars per sexes		% de dones entre el conjunt d'irregulars	Distribució entre les agrupacions	
	Homes	Dones		Homes	Dones
Resta d'Europa	45,6%	49,5%	50,2%	18,2%	21,1%
Àfrica	19,5%	17,4%	31,1%	22,2%	11,5%
Amèrica llatina	44,1%	42,4%	53,7%	46,4%	61,7%
Àsia	32,3%	25,1%	27,6%	13,2%	5,8%
Total	33,4%	36,1%	46,6%	100%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2006) i dels permisos de residència (2005). Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

entre els llatinoamericans, amb nacionalitats migratòries amb un perfil tradicionalment femení i/o de caràcter familiar, on el 53,7% dels irregulars serien dones.

L'estructura demogràfica de la immigració irregular és sensiblement més jove que la de la immigració en situació regular (Recaño i Domingo, 2006). Aquest resultat s'explica, en bona part, per la mateixa cronologia del procés migratori. Els fluxos migratoris internacionals que rep Catalunya es caracteritzen per un predomini notable de les persones entre 20 i 34 anys (Domingo, 2004) que una vegada arribats a Catalunya passen per una fase d'alegalitat que es reflecteix també en el pla estadístic; quan aquests individus han regularitzat la seva situació tenen una edat sensiblement superior. Per contra, entre els immigrants irregulars existeix una elevada proporció de nousvinguts, tots ells més propers a l'edat modal de migració. Aquestes dues pautes explicarien per si soles les diferències d'edat entre immigrants regulars i irregulars.

Amb l'escassa desagregació per edats que ofereixen els permisos de residència registrats a 31 de desembre de 2005 no és possible arribar a resultats detallats sobre l'estructura demogràfica dels irregulars que ens ofereix el treball de Recaño i Domingo (2006) per

al conjunt d'Espanya. No obstant això, en la taula 7 podem destacar algunes característiques interessants de l'estructura demogràfica dels irregulars a Catalunya.

El gruix dels immigrants irregulars es localitza lògicament en les edats actives (16-64 anys), en proporcions que oscil·len entre el mínim dels llatinoamericans (74,3%) i el màxim dels africans (95,4%). Aquestes diferències procedeixen, substancialment, del protagonisme que tenen els menors de 16 anys en cada grup de nacionalitats.

Taula 7.

Distribució de la població per grups d'edat i situació respecte a la regularitat. Catalunya, 2006

Irregulars	Grups d'edat			Total
	0-15 anys	16-64 anys	65 anys i més	
Resta d'Europa	18,6%	80,6%	0,8%	100%
Àfrica	2,2%	95,4%	2,3%	100%
Amèrica llatina	23,2%	74,3%	2,5%	100%
Àsia	11,9%	86,5%	1,6%	100%
Total	17,0%	81,0%	2,0%	100%
Regulars	0-15 anys	16-64 anys	65 anys i més	Total
Resta d'Europa	8,6%	89,2%	2,1%	100%
Àfrica	23,3%	75,6%	1,1%	100%
Amèrica llatina	9,5%	88,8%	1,7%	100%
Àsia	14,6%	84,2%	1,3%	100%
Total	15,4%	83,1%	1,4%	100%
Conjunt de la població	0-15 anys	16-64 anys	65 anys i més	Total
Resta d'Europa	13,4%	85,1%	1,5%	100%
Àfrica	19,3%	79,4%	1,3%	100%
Amèrica llatina	15,1%	82,9%	2,0%	100%
Àsia	13,5%	85,1%	1,4%	100%
Total	16,0%	82,4%	1,6%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2006) i dels permisos de residència (2005). Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Així, 1 de cada 4 immigrants llatinoamericans en situació irregular té menys de 16 anys, proporció que se situa prop de la dels de la resta d'Europa, 1 de cada 5 (18,6%). Aquesta elevada presència de menors mostra o bé un reagrupament familiar previ a la concessió dels permisos de residència d'aquests menors o el resultat d'una immigració de caràcter familiar. Aquesta situació contrasta amb la presència insignificant de menors irregulars entre el col·lectiu africà (2,2%), de la qual cosa podem deduir

Taula 8.

Nivells d'irregularitat i distribució per edats. Catalunya, 2006

Nombre d'irregulars	Grups d'edat			Total
	0-15* anys	16-64 anys	65 anys i més	
Resta d'Europa	10.221	44.192	434	54.847
Àfrica	1.067	46.110	1.134	48.311
Amèrica llatina	31.344	100.352	3.338	135.034
Àsia	5.072	36.832	693	42.597
Total	47.704	227.486	5.599	280.789
Distribució per edats	0-15* anys	16-64 anys	65 anys i més	Total
Resta d'Europa	18,6%	80,6%	0,8%	100%
Àfrica	2,2%	95,4%	2,3%	100%
Amèrica llatina	23,2%	74,3%	2,5%	100%
Àsia	11,9%	86,5%	1,6%	100%
Total	17,0%	81,0%	2,0%	100%
Proporció d'irregulars	0-15* anys	16-64 anys	65 anys i més	Total
Resta d'Europa	66,1%	45,0%	25,2%	47,5%
Àfrica	2,1%	22,6%	33,0%	18,8%
Amèrica llatina	62,4%	36,4%	50,5%	40,6%
Àsia	35,2%	40,6%	46,4%	40,0%
Total	36,8%	34,0%	42,2%	34,6%

* Existeix una diferència d'un any entre el grup d'edat procedent del padró continu del 2006 (0-14) anys i el que proporciona els permisos de residència (0-15).

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2006) i els permisos de residència (2005). Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

que els menors africans o bé han nascut aquí, de pares amb permisos, o bé han arribat després d'un procés de reagrupament, amb els papers en regla. La prova més evident de l'avançament del reagrupament familiar pot observar-se en la proporció d'irregulars entre els immigrants menors de 16 anys de la resta d'Europa i de l'Amèrica llatina (66,1% i 62,4% respectivament) davant d'un minúscul 2,1% dels menors africans (taula 8). A tots els col·lectius, la proporció d'immigrants irregulars de més de 65 anys és molt reduïda.

No obstant això, l'anticipació de projectes migratoris fins llavors latents o inexistents i la precipitació del reagrupament familiar tenen un efecte notable en l'estructura demogràfica quan aquesta s'analitza amb més detall per nacionalitats, tal com s'observa en les taules 9 i 10. Per exemple, els immigrants irregulars de nacionalitat equatoriana d'ambdós sexes es caracteritzen per una estructura d'edat molt jove, en què el 35,5% són menors de 16 anys. En la mateixa situació, amb valors per damunt del 20%, es troben la immigració irregular de nacionalitat russa, argentina, boliviana, colombiana, hondurenya, peruana, dominicana, uruguaiana, xilena i filipina. Aquesta situació contrasta amb el baixíssim 1% dels immigrants marroquins en situació irregular en les mateixes edats (taula 9).

Les proporcions elevades d'irregularitat que presenten els menors de 16 anys entre les diferents nacionalitats dels països de l'Europa de l'Est i de l'Amèrica llatina, en contrast amb el grup de 16 a 64 anys, són una prova feient del que hem subratllat fins ara. Aquesta proporció elevada podria significar una reducció substantiva de la irregularitat en dates properes. Tanmateix, tot això dependrà de la capacitat de renovació dels permisos: un exemple d'aquesta probable evolució el mostra la immigració equatoriana: 35 de cada 100 equatorians entre els 16 i els 64 anys residents a Catalunya són irregulars, mentre que 60 de cada 100 menors de 16 anys d'aquesta nacionalitat estarien en la mateixa situació (taula 10).

Si tenim en compte la proporció del grup de 16 a 64 anys com a mesura més apropiada del nivell d'irregularitat a Catalunya a començaments del 2006, ens trobem amb dos grups de contrast ben marcat: una immigració més recent, en la qual la irregularitat supera el 50% (Armènia, Geòrgia, Bolívia, el Brasil, Hondures, Mèxic, Veneçuela i

Taula 9.

Estimació de la distribució per edats de la immigració irregular segons la nacionalitat. Catalunya, 2006

Nacionalitat	0-15 anys	16-64 anys	65 anys i més	Total
Resta d'Europa				
Armènia	20,1%	78,3%	1,6%	1.690
Bulgària	15,3%	83,3%	1,4%	4.520
Geòrgia	13,9%	84,7%	1,4%	1.324
Moldàvia	13,4%	86,3%	0,3%	962
Polònia	15,6%	83,6%	0,8%	2.861
Romania	19,2%	80,1%	0,7%	27.982
Rússia	21,3%	77,1%	1,6%	6.195
Ucraïna	15,1%	84,2%	0,6%	3.784
Àfrica				
Algèria	11,6%	85,2%	3,2%	2.136
Ghana	3,2%	96,7%	0,1%	1.365
Guinea	11,6%	86,1%	2,3%	1.593
Mali	2,7%	97,2%	0,1%	1.635
Marroc	0,9%	96,1%	3,1%	31.285
Nigèria	5,3%	94,6%	0,1%	2.075
Senegal	4,7%	95,2%	0,0%	3.147
Amèrica llatina				
Argentina	20,3%	74,3%	5,4%	20.811
Bolívia	20,1%	79,3%	0,7%	23.646
Brasil	14,2%	85,1%	0,7%	11.301
Colòmbia	21,6%	76,5%	1,9%	14.817
Cuba	11,4%	79,5%	9,1%	2.209
Equador	35,5%	62,7%	1,9%	28.661
Hondures	23,2%	75,3%	1,5%	2.987
Mèxic	8,9%	90,4%	0,7%	6.950
Perú	21,3%	73,8%	4,9%	6.449
Rep. Dominicana	29,4%	67,8%	2,8%	3.435
Uruguai	26,2%	69,0%	4,8%	8.104
Veneçuela	17,8%	79,6%	2,7%	5.009
Xile	20,9%	76,4%	2,7%	9.195
Àsia				
Bangladesh	9,1%	90,0%	0,8%	844
Filipines	27,0%	65,9%	7,1%	649
Índia	3,3%	95,9%	0,9%	3.731
Japó	13,7%	85,7%	0,6%	853
Pakistan	3,5%	96,0%	0,4%	9.056
Xina	17,3%	81,9%	0,9%	9.447

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2006) i permisos de residència (2005). Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Taula 10.

Nivells d'irregularitat de la immigració segons la nacionalitat i el grup d'edat.
Catalunya, 2006

Nacionalitats	0-15 anys	16-64 anys	65 anys i més	Total
Resta d'Europa				
Armènia	77,9%	57,5%	61,4%	60,7%
Bulgària	62,2%	47,5%	78,5%	49,5%
Geòrgia	69,2%	53,2%	69,2%	55,1%
Moldàvia	34,7%	34,0%	30,0%	34,1%
Polònia	65,7%	43,2%	56,1%	45,8%
Romania	74,5%	49,6%	80,0%	53,2%
Rússia	67,5%	46,1%	46,8%	49,4%
Ucraïna	34,0%	27,8%	33,3%	28,6%
Àfrica				
Algèria	20,7%	27,1%	51,5%	26,5%
Gàmbia	-10,7%	18,3%	30,0%	10,1%
Ghana	27,3%	37,6%	50,0%	37,2%
Guinea	35,0%	41,7%	97,4%	41,3%
Mali	13,0%	34,1%	66,7%	32,7%
Marroc	0,7%	19,8%	30,8%	16,1%
Nigèria	32,5%	45,9%	50,0%	44,9%
Senegal	10,0%	26,7%	7,1%	24,7%
Amèrica llatina				
Argentina	74,9%	47,7%	65,3%	52,3%
Bolívia	93,1%	61,9%	83,4%	66,4%
Brasil	84,9%	64,8%	70,4%	67,1%
Colòmbia	46,4%	30,0%	39,6%	32,6%
Cuba	38,4%	23,7%	51,4%	26,1%
Equador	59,7%	24,7%	63,7%	31,7%
Hondures	80,9%	51,5%	77,2%	56,6%
Mèxic	84,4%	73,9%	54,9%	74,6%
Perú	36,4%	18,5%	26,3%	21,0%
Rep. Dominicana	32,1%	16,7%	29,4%	19,7%
Uruguai	84,5%	45,7%	61,5%	52,7%
Veneçuela	81,1%	55,1%	58,8%	58,6%
Xile	84,4%	55,7%	62,3%	60,2%
Àsia				
Bangladesh	12,9%	28,6%	46,7%	25,8%
Filipines	16,0%	6,7%	24,6%	8,4%
Índia	10,7%	39,1%	21,8%	35,8%
Japó	36,7%	38,1%	10,0%	37,2%
Pakistan	14,0%	36,2%	43,0%	34,3%
Xina	27,1%	26,5%	19,1%	26,5%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2006) i permisos de residència (2005). Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Taula 11.

Edats mitjanes de la població immigrant en situació regular i del conjunt de la població estrangera. Catalunya, 2006

Països	(a) Empadronats	(b) Permís de residència	(b)-(a)
Resta d'Europa			
Armènia	31,5	34,7	3,2
Bulgària	31,7	33,2	1,57
Geòrgia	32,7	34,8	2,14
Moldàvia	30,2	31	0,84
Polònia	30,8	33,5	2,77
Romania	28,3	30,9	2,56
Rússia	31,2	33,8	2,58
Ucraïna	31,8	32,6	0,76
Àfrica			
Algèria	31	30,9	-0,14
Gàmbia	25,3	24,8	-0,58
Ghana	30,8	31,5	0,67
Guinea	29,3	29,1	-0,26
Mali	29,1	29,1	0,01
Marroc	27,7	26,9	-0,79
Mauritània	31,9	32,1	0,21
Nigèria	28,2	28,7	0,52
Senegal	29,3	29,7	0,42
Amèrica llatina			
Argentina	32,5	34,9	2,41
Bolívia	28,2	32,3	4,06
Brasil	28,9	32,4	3,43
Colòmbia	30,7	32,3	1,64
Cuba	35,5	35,1	-0,44
Ecuador	28,5	31,1	2,53
Hondures	28	31,1	3,14
Mèxic	29,4	33,6	4,29
Perú	33,1	34,7	1,61
Rep. Dominicana	28,7	30,6	1,86
Uruguai	32,3	36,2	3,91
Veneçuela	31,2	34,3	3,07
Xile	31,5	35,7	4,23
Àsia			
Filipines	32,4	33,6	1,22
Índia	30	29,8	-0,21
Pakistan	30,7	30,9	0,18
Xina	28,7	29,3	0,61

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del padró continu (2006) i permisos de residència (2005). Dada del 2006 proporcionada per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Xile) i altres nacionalitats amb percentatges inferiors al 20%,¹⁰ (el Marroc, el Perú, la República Dominicana i Filipines). Aquestes diferències mostrades en la taula 10 estan fortament associades amb l'antiguitat del procés migratori. Les nacionalitats amb una durada mitjana de residència a Catalunya més gran són les que mostren un menor nivell d'irregularitat en el grup de 16 a 64 anys.

Les informacions proporcionades per la Secretaria per a la Immigració (avanç provisional del padró a 1 de gener de 2006), ens permeten calcular les edats mitjanes de la població empadronada i comparar-les amb les de la població que disposa d'una situació regular (taula 11). En termes generals, els immigrants de la resta d'Europa i de l'Amèrica llatina disposen d'unes edats mitjanes en els permisos de residència significativament més grans que les de la població empadronada, diferències que s'atenuen i canvien de signe entre la immigració africana i asiàtica. Aquests resultats reforcen les idees abans comentades de més joventut del col·lectiu d'irregulars. Això és especialment evident en les poblacions producte de fluxos més recents, amb un component elevat de menors irregulars com, per exemple Bolívia (diferència de 4,06 anys entre els permisos i el padró, a favor del primer), Mèxic (4,29 anys), Xile (4,23 anys), Armènia (3,2 anys), Romania (2,56 anys), Rússia (2,58 anys).

En termes generals, el perfil demogràfic de la immigració irregular reproduïx l'estructura de la immigració regular però amb un pes més gran de la població més jove.

CONCLUSIONS

La situació de la immigració internacional a Catalunya ens brinda una oportunitat privilegiada per a l'estudi de la immigració irregular, fenomen creixent en tots els països de la Unió Europea. Això es deu a tres raons principals: la riquesa de les fonts disponibles, el volum extraordinari i l'acció legislativa tan intensa com recent. Quant a les fonts, són pocs els països que disposen de sèries anuals i fonts de tipus estoc

---

10. El subregistre de menors gambians al padró no ens ha permès estimar les dades de Gàmbia.

que permetin estimar la població irregular (en la majoria, es redueix a estimacions indirectes a partir dels fluxos o a sèries censals de periodicitat decennal). En segon lloc, el volum de la població irregular és extraordinari, relacionat com hem vist amb l'acceleració creixent dels fluxos, a més d'una presència relativament superior deguda als condicionaments legals, econòmics i geogràfics d'Espanya. Finalment, Espanya és un exemple únic dels efectes de la legislació, tant en la visibilitat estadística de la població estrangera com en la mateixa irregularitat.

La metodologia emprada demostra que malgrat les limitacions estadístiques, la comparació entre els estocs del padró continu i els permisos de residència produeixen una estimació senzilla i robusta dels nivells d'irregularitat de la població, estimació que es pot estendre a una desagregació per sexe, grup d'edat i nacionalitat. A escala territorial, els biaixos que introdueixen ambdues fonts no asseguren la mateixa solidesa que els resultats obtinguts per al conjunt català i espanyol, ja que hi ha una sobreestimació d'irregulars en les províncies més urbanes i una infravaloració en les àrees de caràcter més rural. No obstant això, les dades dels últims anys mostren una millora de la qualitat de les estimacions provincials d'irregulars en totes les províncies catalanes.

Al començament de l'any 2006, s'estimava en més de 280.000 persones el nombre d'immigrants irregulars a Catalunya; no obstant això, la proporció d'aquests immigrants en el conjunt de la població estrangera s'havia estabilitzat des de l'any 2003 després de diversos anys de creixement accelerat. El procés de regularització del 2005 ha contribuït notablement a la disminució del volum d'immigrants irregulars en les edats actives, amb una reducció real de gairebé 18.000 irregulars (de manera que s'han absorbit els fluxos entrats a Catalunya durant el 2005 i que segons les condicions establertes en el procés de normalització no podien accedir a la regularitat) i ha reduït 10 punts percentuals la proporció d'aquest col·lectiu, fins al 34,6%.

Els nivells d'irregularitat estan negativament associats amb la durada de residència. Així, els col·lectius protagonistes dels últims corrents migratoris, llatinoamericans i originaris de països de l'Europa de l'Est, són els que presenten els nivells d'irregularitat més elevats. No obstant això, existeixen notables diferències en el si de les agrupacions continentals, lligades estrictament a l'antiguitat del col·lectiu a Catalunya i Espanya.

Els immigrants irregulars tenen un perfil demogràfic més jove que els que es troben en situació regular. Aquests resultats confirmen la hipòtesi d'un avançament del calendari migratori relacionat amb les mesures de regularització, especialment pel que fa als menors de 16 anys, col·lectiu en què el caràcter d'irregularitat està associat al predomini de la immigració familiar entre els llatinoamericans. D'altra banda, sembla confirmar-se que, en aquest cas, de les diferents possibilitats anunciades al principi d'aquest treball com a causes d'irregularitat, el model dominant a Catalunya és el de les entrades legals (amb visat d'estudiant o turista) que esdevenen posteriorment situacions d'irregularitat.

La incidència dels biaixos estadístics a escala provincial dificulta avaluar o traduir amb la mateixa fiabilitat les estimacions obtingudes per al conjunt català, i fa necessària una anàlisi de l'activitat laboral, que sembla estar darrere de moltes de les inconsistències entre la informació padronal i la proporcionada pels permisos de residència.

Fins que es va engegar el padró continu a la fi dels anys noranta, la imatge de la irregularitat a Espanya i Catalunya era gairebé invisible. A tot estirar, els resultats dels processos de regularització, els registres assistencials (prestacions socials de l'Administració i organitzacions no governamentals) o els policials (detencions i expulsions), eren les úniques aproximacions al fenomen. La comparació entre el registre dels permisos de residència en vigor i el padró continu ens ha permès, malgrat tots els biaixos inherents a les fonts, ja assenyalats, traçar una topografia del fenomen. No obstant això, no hauríem d'oblidar que en la situació més marginal la invisibilitat estadística pot persistir —els que ni s'empadronen ni tenen permís de residència—, o fins i tot tornar a créixer, i que a més pot distorsionar la imatge i el significat del mapa obtingut, tant en la seva representació territorial com per nacionalitats.

Per acabar, volem destacar el resultat positiu d'aquesta darrera operació de regularització, malgrat que és evident que no ha acabat de forma completa amb el fenomen de la irregularitat. Aquest resultat positiu ho és molt més encara si el comparen amb els obtinguts per la regularització del 1991, que també estava adreçada a treballadors en situació irregular, a diferència de la resta de regularitzacions.

Referències bibliogràfiques

AJA, Eliseo; DIEZ, Laura (coords.) (2005). *La regulació de la immigració a Europa*. Barcelona: Fundació “La Caixa”.

ARAGÓN BOMBÍN, R.; CHOZAS, J. (1993). *La regularización de inmigrantes durante 1991-1992*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

ARANGO, Joaquín (2004). “La población inmigrada en España”. *Economistas*, núm. 99, p. 6-14.

BALDWIN-EDWARDS, Martin; ARANGO, Joaquín (1999). *Immigrants and the Informal Economy in Southern Europe*. London: Frank Cass.

CARVAJAL, María Isabel (2004). “Algunas notas sobre el perfil de los ciudadanos extranjeros en situación documental irregular en España en 2002 y 2003”. *Migraciones*, núm. 15, p. 17-41.

CASTLES, Stephen (2004). “The Factors that Make and Unmake Migration Policies”. *International Migration Review*, núm. 146, p. 852-884.

COLECTIVO IOÉ (1999). *Inmigrantes, trabajadores, ciudadanos. Una visión de las migraciones desde España*. València: Universitat de València - Patronat Sud-Nord. Col·lecció Oberta, 49.

COSTA-LASCoux, Jacqueline (1991). “L’espace Schengen”. *Révue Européenne des Migrations Internationales*, vol. 7, núm. 2, p. 163-168.

DE LUCAS, Javier (2004). “Ciudadanía: la jaula de hierro de la integración de los inmigrantes”. A Gemma AUBARELL i Ricard ZAPATA (2004). *Inmigración y procesos de cambio. Europa y el Mediterráneo en el contexto global*. Barcelona: Icaria&Antrazyt - IEMed., p. 215-237.

DOMINGO, Andreu (2004). “La immigració actual a Espanya. Aspectes demogràfics”, *Papers de Demografia*, núm. 252, <www.ced.uab.es>.

DOMINGO, Andreu (2005). “Tras la retórica de la hispanidad: la migración latinoamericana en España entre la complementariedad y la exclusión”. *Papers de Demografia*, núm. 261.

HECKMANN, Friedrich (2004). “Illegal Migration: What can we know and what can we explain?”. *International Migration Review*, núm. 146, p. 1103-1126.

IZQUIERDO, Antonio (2004). “Los preferidos frente a los extranjeros permanentes: la inmigración marroquí en los inicios del siglo XXI”. A Bernabé LÓPEZ GARCÍA i Mohamed BERRIANE (dirs.). *Atlas de la inmigración marroquí en España*. Madrid: Taller de Estudios Internacionales Mediterráneos, Universidad Autónoma de Madrid.

IZQUIERDO, Antonio (dir.) (2003). *Inmigración, mercado de trabajo y protección social en España*. Madrid: Consejo Económico y Social.

JURADO, Teresa (ed.) (2000). "Easy escapegoats': sans papiers immigrants in Europe", Weinheim: Freudenbergstiftung.

KING, Russell (2002). "Toward a New Map of European Migration". *International Journal of Population Geography*, vol. 8, núm. 2, p. 89-106.

MARTINEZ VEIGA, Ubaldo (2003). "Pobreza absoluta e inmigración irregular. La experiencia de los inmigrantes sin papeles en España". *Papeles de Economía Española*, núm. 98, p. 214-224.

MASSEY, Douglas; CAPOFERRO, Chiara (2004). "Measuring Undocumented Migration". *International Migration Review*, núm. 146, p. 1075-1102.

PARELLA, Sònia (2005). "La població estrangera a Catalunya". A M. J. LARIOS i M. NADAL (dirs.) *La immigració a Catalunya avui. Anuari 2004*. Barcelona: Editorial Mediterrània, p. 199-245.

RECAÑO, Joaquín (2002). "La movilidad geográfica de la población extranjera en España: un fenómeno emergente". *Cuadernos de Geografía*, núm. 72, p. 135-156.

RECAÑO, Joaquín; DOMINGO, Andreu (2006). "Factores sociodemograficos y territoriales de la irregularidad en España". *Papers de Demografia*, núm. 268.

RECOLONS, Lluís (2005). "Las migraciones exteriores en la evolución de la población de España, 1950-2004". *Migraciones*, núm. 17, p. 45-89.

SALT, John; CLARKE, James; SCHMIDT, Sandra (2000). *Patterns and trends in international migration in Western Europe*. Brussel-les: Eurostat - European Comission.

SALT, John; CLARKE, James; WANNER, Philippe (2004). *International labour migration*. Estrasburg: Council of Europe.

SANDELL, Rickard (2005). "Spain's Quest for Regular Immigration". *ARI*, núm. 64, Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos.

SOLÉ, Carlota (1997). "La irregularidad laboral de la inmigración extracomunitaria". *Migraciones*, núm. 1, p. 7-40.